

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Επισκόπηση Νευρωνικών Δικτύων

καθ. Βασίλης Μάγκλαρης

maglaris@netmode.ntua.gr

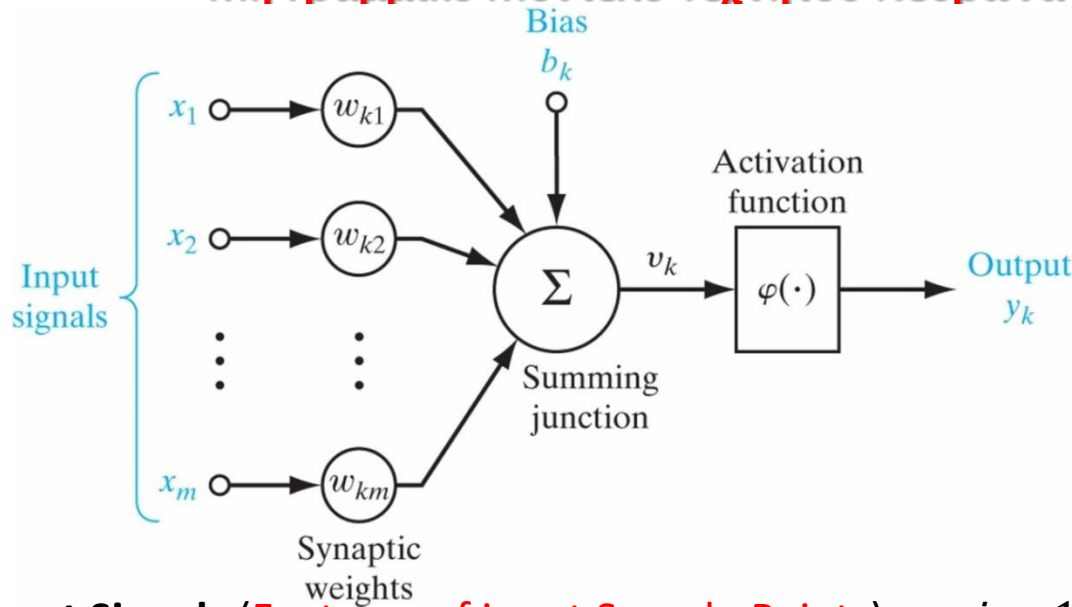
www.netmode.ntua.gr

(μέσω Webex)

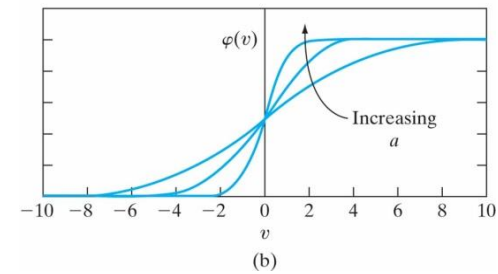
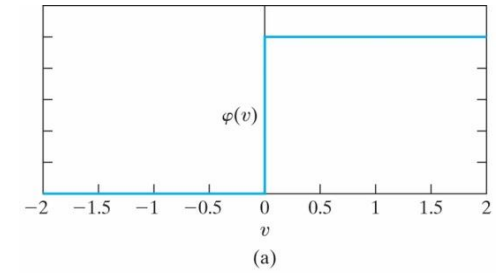
Πέμπτη 4/3/2021

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Μη Γραμμικό Μοντέλο Τεχνητού Νευρώνα k (McCulloch-Pitts, 1943)

Κοινές Συναρτήσεις Διέγερσης Συνάρτηση Κατωφλίου (Threshold Function)

Input Signals (Features of input Sample Points): $x_j, j = 1, 2, \dots, m$

Synaptic Weights: $w_{kj}, j = 1, 2, \dots, m$

Bias b_k : $b_k \triangleq w_{k0}$, **Intercept term** $x_0 \triangleq +1$

Induced Local Field – Activation Potential: $v_k = \sum_{j=0}^m w_{kj} x_j$

Συνάρτηση Διέγερσης (Activation Function) $\varphi(\cdot)$: Έξοδος $y_k = \varphi(v_k)$

Συνήθειες Επιλογές:

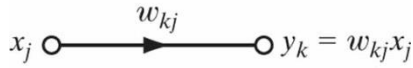
- Συνάρτηση Κατωφλίου (Threshold Function):** $y_k = \varphi(v_k)$ **δυναμική** μεταβλητή $\{0, 1\}$
(McCulloch-Pitts Neural Network Model)
- Συνάρτηση Πρόσημου (Signum Function):** $y_k = \varphi(v_k)$ **δυναμική** μεταβλητή $\{-1, 1\}$
(Hard Limiter)
- Σιγμοειδής Συνάρτηση (Logistic Function):** $y_k = \varphi(v_k)$ **συνεχής** μεταβλητή $\in (0, 1)$

**Σιγμοειδής Συνάρτηση
(Sigmoid – Logistic Function)**

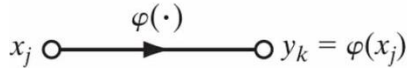
$$\varphi(v) = \frac{1}{1 + \exp(-av)}$$

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

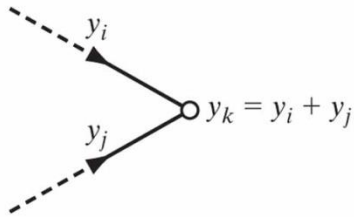
Νευρωνικά Δίκτυα σαν Κατευθυνόμενοι Γράφοι

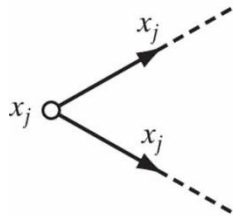
(a)

(b)

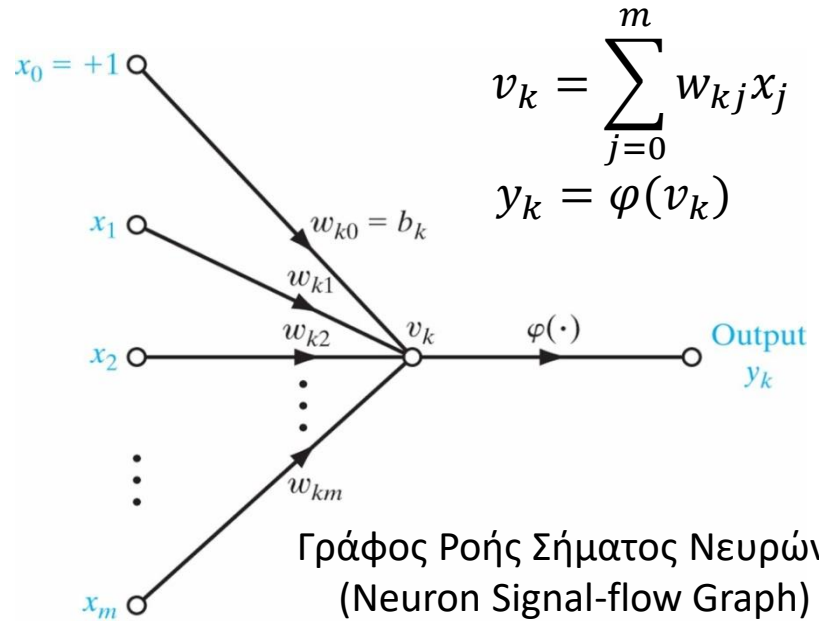

(c)

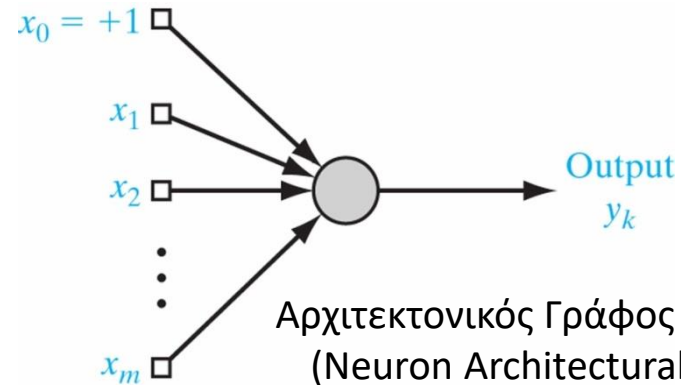

(d)

Κανόνες Γράφων Ροής Σήματος
(Signal-flow Graph Rules)

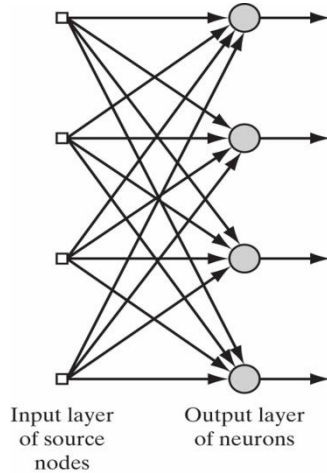
Γράφος Ροής Σήματος Νευρώνα
(Neuron Signal-flow Graph)

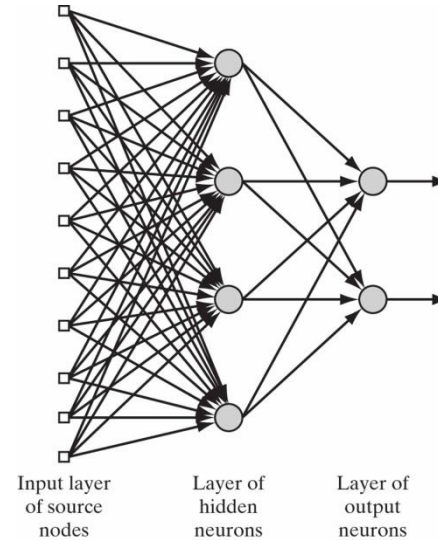
Αρχιτεκτονικός Γράφος Νευρώνα
(Neuron Architectural Graph)

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

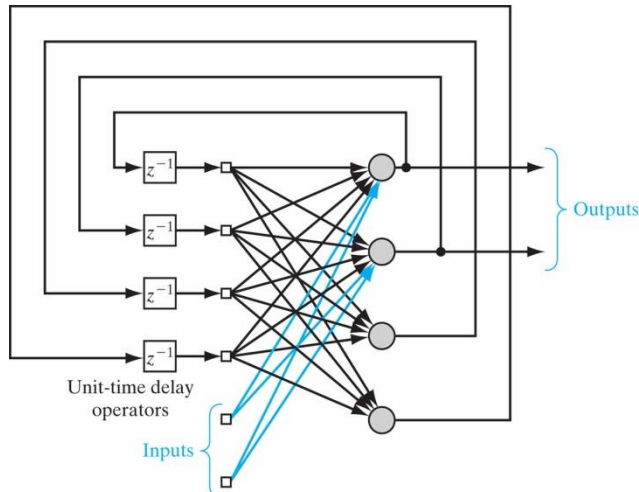
Μοντέλα Νευρωνικών Δικτύων

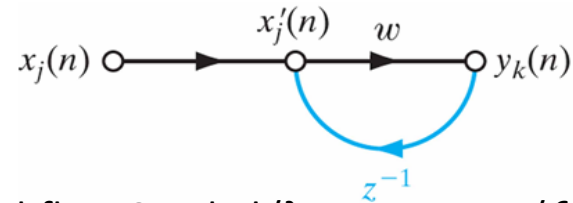
Μονοστρωματικό Δίκτυο Πρόσθιας Τροφοδότησης
(Single-Layer Feedforward Network)

Δίκτυο Πρόσθιας Τροφοδότησης με Κρυφούς Νευρώνες
(Multilayer Feedforward Network with Hidden Neurons)

Αναδρομικό Δίκτυο με Κρυφούς Νευρώνες
(Recurrent Network with Hidden Neurons)

Signal-flow Graph Φίλτρου IIR 1^{ης} Τάξης με Ανάδραση
(Infinite Impulse Response - IIR Filter with Feedback)

$x_j(n)$: Σήμα Εισόδου στην διακριτή στιγμή n
 $y_k(n)$: Σήμα Εξόδου στην διακριτή στιγμή n
 $x'_j(n)$: Εσωτερικό Σήμα στην διακριτή στιγμή n

$$y_k(n) = \sum_{l=0}^{\infty} w^{l+1} x_j(n-l)$$

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Αναπαράσταση Γνώσης (Knowledge Representation)

Διακριτική ικανότητα (προβλέψεις, ερμηνεία και επιθυμητή απόκριση) σε εξωτερικές εισόδους του **περιβάλλοντος** που θα λειτουργήσει ένα νευρωνικό δίκτυο με:

- ❖ Πρότερη Πληροφορία (**Prior Information**)
- ❖ Μετρήσεις – Παρατηρήσεις Παραδειγμάτων (**Observations**)
  - Συνήθως εμπεριέχουν θόρυβο (noisy sensor errors)
  - Παρέχουν υποδείγματα εισόδου για **training** νευρωνικών δικτύων
    - **Labeled** (αντιστοίχιση με επιθυμητά χαρακτηριστικών εξόδου με μεσολάβηση **εκπαιδευτή**)
    - **Unlabeled** (χωρίς αντιστοίχιση χαρακτηριστικών εξόδου)

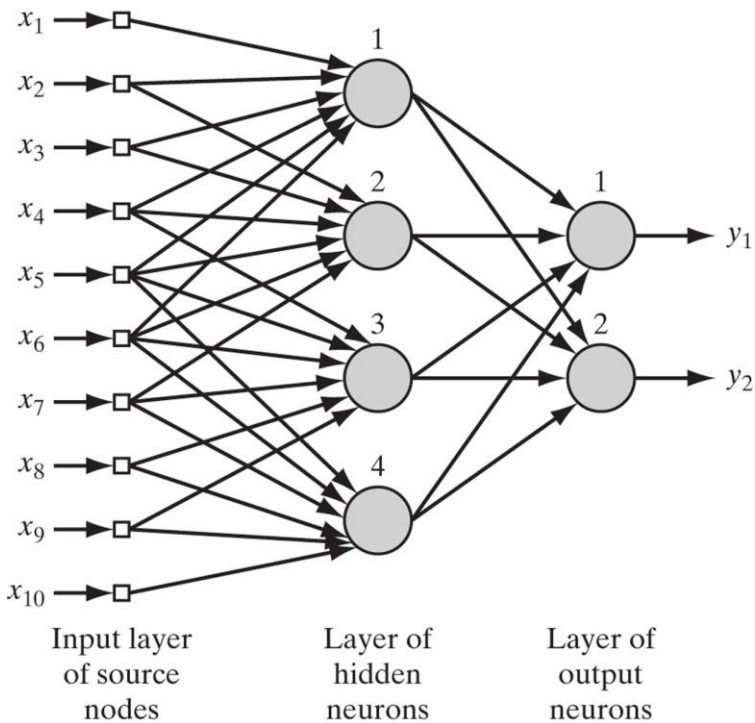
Φάσεις Σχεδίασης Νευρωνικών Δικτύων (ΝΔ):

- ❖ Φάση Μάθησης (**Learning**) με χρήση δείγματος μάθησης δεδομένων (**training sample points**) από το περιβάλλον:
  - Επιλογή αρχιτεκτονικής (συνδεσμολογία νευρώνων, συνάρτηση διέγερσης)
  - Προσδιορισμός synaptic weights w_{kj} και biases b_k
- ❖ Φάση Επικύρωσης (**Validation**): Επαλήθευση διακριτικής ικανότητας ΝΔ με χρήση επιπλέον χαρακτηρισμένων δεδομένων (**validation sample points**)
- ❖ Φάση Ελέγχου (**Testing**) επίδοσης σε νέα δεδομένα (**testing sample points**):
Γενίκευση (**generalization**) διακριτικής ικανότητας ΝΔ

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Ενσωμάτωση Πρότερης Πληροφορίας στη Σχεδίαση Νευρωνικών Δικτύων (Building Prior Information into Neural Network Design)

Γενικές επιλογές αρχιτεκτονικής με οδηγό Πρότερη Πληροφορία συγκεκριμένης εμπειρίας

Επιλογές Απλοποίησης Αρχιτεκτονικής Νευρωνικού Δικτύου:

1. Αρχιτεκτονική με ορισμό πεδίου υποδοχής (*receptive field*) ίσου αριθμού εισόδων ανά κρυφό νευρώνα
2. Διαμοιρασμός βαρών (*weight sharing*): Στο παράδειγμα με 10 κόμβους εισόδου και ένα στρώμα 4 κρυφών νευρώνων, ορίζονται κοινά βάρη $w_i, i = 1, \dots, 6$ για συνάψεις 6 εναλλακτικών επιλογών εισόδων από τις $x_i, i = 1, \dots, 10$ προς τους κρυφούς νευρώνες 1,2,3,4

$$v_j = \sum_{i=1}^6 w_i x_{i+j-1}, \quad j = 1, 2, 3, 4$$

Συνελικτικά αθροίσματα (*Convolutional Neural Network*)

Induced Local Fields – Activation Potential Κρυφών Νευρώνων

$$v_1 = w_1 x_1 + w_2 x_2 + w_3 x_3 + w_4 x_4 + w_5 x_5 + w_6 x_6$$

$$v_2 = w_1 x_2 + w_2 x_3 + w_3 x_4 + w_4 x_5 + w_5 x_6 + w_6 x_7$$

$$v_3 = w_1 x_4 + w_2 x_5 + w_3 x_6 + w_4 x_7 + w_5 x_8 + w_6 x_9$$

$$v_4 = w_1 x_5 + w_2 x_6 + w_3 x_7 + w_4 x_8 + w_5 x_9 + w_6 x_{10}$$

Ο υπολογισμός των βαρών w_i απαιτεί διαδικασία Μάθησης που θα προσδιορίσει τελική λύση

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Σχεδίαση Νευρωνικών Δικτύων

Επιλογές Αρχιτεκτονικής

- Στρώματα (layers – input, output, hidden)
- Πρόσθια τροφοδότηση (feedforward)
- Ανάδραση (feedback, recurrent)

Προσδιορισμός Παραμέτρων, Μάθηση

- Επιβλεπόμενη Μάθηση με Εκπαιδευτή - **Supervised Learning**
  - Με χρήση **Labeled Training Sample Points** (ζεύγη εισόδου – εξόδου) για ρύθμιση της αρχιτεκτονικής με κριτήριο την ελαχιστοποίηση κόστους πρόβλεψης
- Μάθηση χωρίς Εκπαιδευτή
  - Μη Επιβλεπόμενη Μάθηση - **Unsupervised Learning**
  - Ενισχυτική Μάθηση - **Reinforcement Learning**
- Κανονικοποίηση των Δεδομένων Μάθησης - **Normalization of Training Datasets**
  - Feature Scaling, **Min-max Normalization** πριν την εφαρμογή βελτιστοποίησης
- Ανανέωση των Παραμέτρων με βάση το Δείγμα Μάθησης προς αποδοτική Σύγκλιση
  - Είτε **On-line** μετά από είσοδο κάθε δειγματικού στοιχείου μάθησης (π.χ. **Stochastic Gradient Descent**) είτε μετά από είσοδο του συνόλου (**Batch**) ή υποσυνόλων (**Mini-Batches**) του δείγματος μάθησης (π.χ. **Batch Gradient Descent**)
  - Δυνατότητα επαναλήψεων κατά εποχές (**Epochs**) για το σύνολο των δεδομένων μάθησης
<https://machinelearningmastery.com/difference-between-a-batch-and-an-epoch/>

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Νευρωνικό Δίκτυο (Learning System)

Μάθηση με Εκπαιδευτή

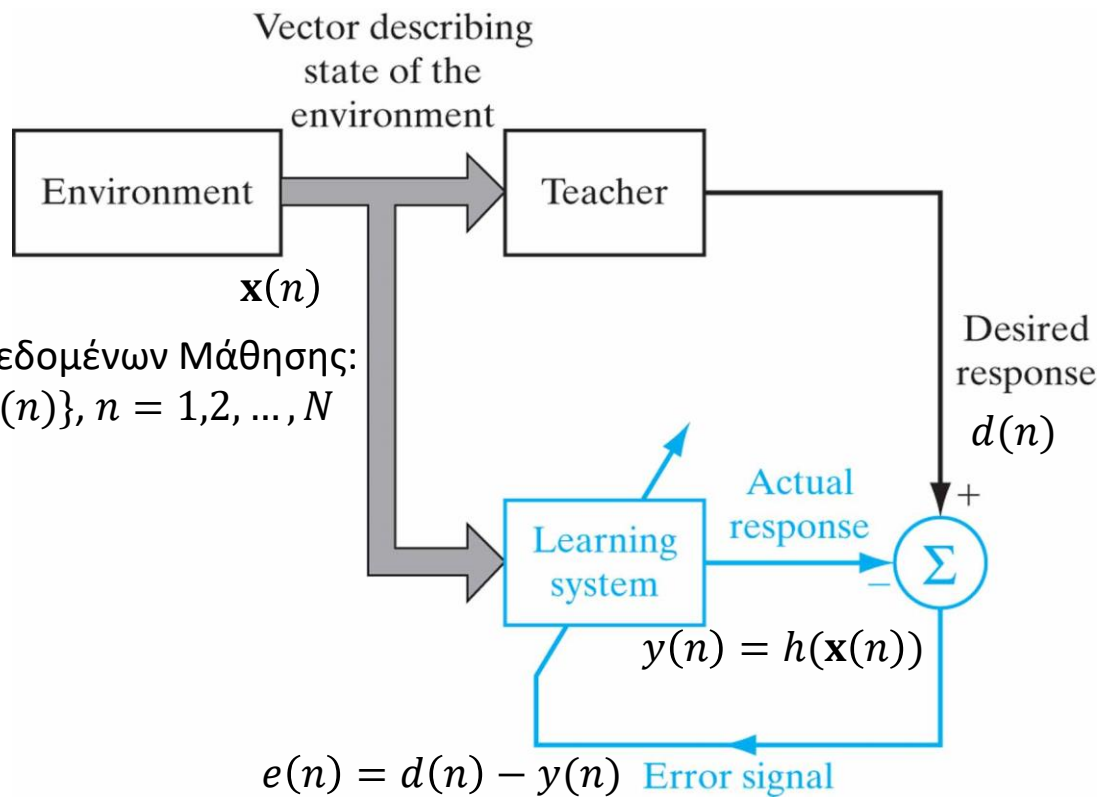
Supervised Learning

- Εκτίμηση $y = h(\mathbf{x})$ βαθμωτής (scalar) συνάρτησης της κατάστασης δειγματικών στοιχείων $\mathbf{x}$ του περιβάλλοντος (**Environment State Vector**), π.χ. ταξινόμηση σε δύο κλάσεις με βάση δυαδική συνάρτησή συνιστωσών (χαρακτηριστικών) του $\mathbf{x}$

Φάση Μάθησης

- Δείγμα μάθησης με στοιχεία την κατάσταση του περιβάλλοντος $\mathbf{x}(n)$ και την αντίστοιχη ζητούμενη έξοδο (desired response, label) $d(n)$, γνωστή στον Εκπαιδευτή (**Teacher**)
- Εκτίμηση εξόδου $y(n) = h(\mathbf{x}(n))$ από το Νευρωνικό Δίκτυο (**Actual Response**), υπολογισμός απόκλισης $e(n) = d(n) - y(n)$ από **Desired Response**, διόρθωση παραμέτρων συστήματος σε επαναλήψεις για μείωση του σφάλματος $e(n)$
- Άμεση σχέση με μεθόδους **στατιστικής** εκτίμησης και **βελτιστοποίησης** με επαναληπτικούς αλγορίθμους

Ζεύγη Δεδομένων Μάθησης:
 $\{\mathbf{x}(n), d(n)\}, n = 1, 2, \dots, N$

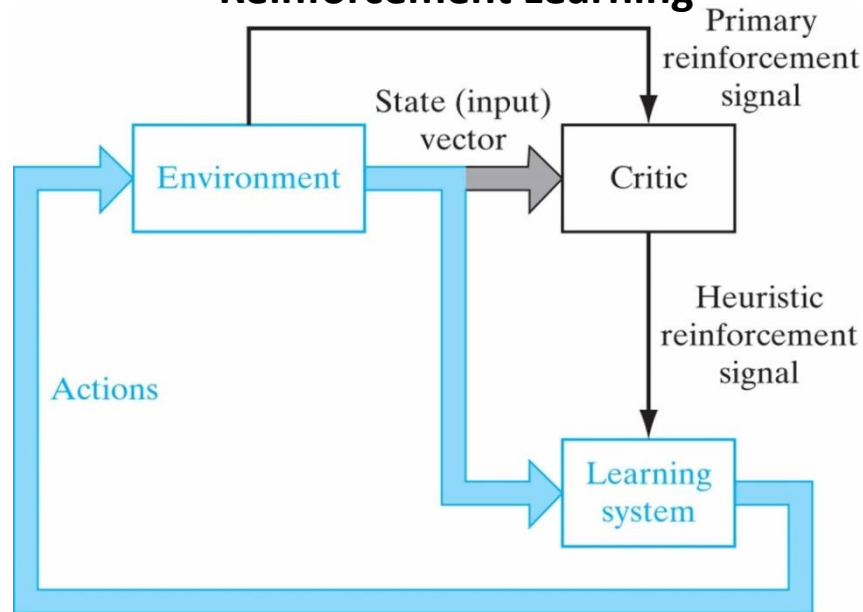
Το Learning System ρυθμίζει τις παραμέτρους του $h(\cdot)$ επαναληπτικά με οδηγό την απόκλιση (σφάλμα) της εξόδου του $y(n) = h(\mathbf{x}(n))$ από την ζητούμενη απόκριση $d(n)$, γνωστή στον Εκπαιδευτή, π.χ. σύμφωνα με μέθοδο **Steepest Descent** προς την κλίση (**gradient**) συναρτήσεως σφάλματος όπως αυτό εξελίσσεται σαν ακολουθία (**Στοχαστική Διαδικασία**) κατά την είσοδο των Δεδομένων Μάθησης $n = 1, 2, \dots, N$

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Μάθηση χωρίς Εκπαιδευτή – Ενισχυτική Μάθηση

Reinforcement Learning

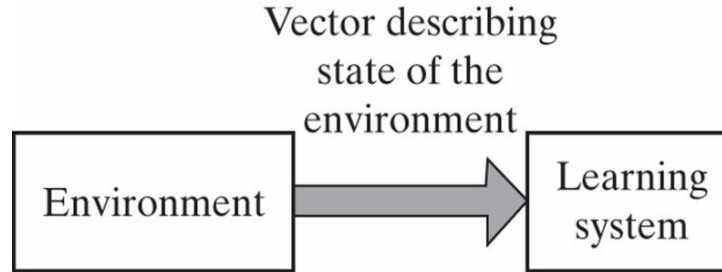

- Το Σύστημα (**Learning System**) μαθαίνει από το περιβάλλον χωρίς **labeled training data** και εκπαιδευτή. Αλλά παίρνει υπόψη του πρόσθετα ενισχυτικά σήματα από το περιβάλλον μέσω εξωτερικού κριτή (**Critic, Agent**) και επιδρά στην εξέλιξη του περιβάλλοντος μέσω ενεργειών (**Actions**)
- Το περιβάλλον υπολογίζει ένα βαθμωτό σήμα ενίσχυσης της απόδοσης του συστήματος (**Scalar Primary Reinforcement Signal**) το οποίο διαβάζει στον κριτή (**Critic, Agent**) μαζί με τη κατάσταση εισόδου (**State Vector**) σε κάθε επανάληψη κατά την εξέλιξη της κατάστασής του
- Ο εξωτερικός κριτής υπολογίζει **πολιτικές** με εκτίμηση κόστους/επιβράβευσης κατά την εξέλιξη της κατάστασης του περιβάλλοντος. Υπολογίζει ένα απλοποιημένο βαθμωτό σήμα ενίσχυσης (**Heuristic Reinforcement Signal**) για την υλοποίηση της πολιτικής και το διαβιβάζει στο Σύστημα
- Το Σύστημα ρυθμίζει τις παραμέτρους του ανάλογα με τη κατάσταση εισόδου και το απλοποιημένο σήμα ενίσχυσης. Μέσω βρόχου ανάδρασης (**Feedback**) προωθεί στο περιβάλλον ενέργειες (**Actions**) που επιδρούν στην εξέλιξη της κατάστασης για την επίτευξη μέσω-μακροπρόθεσμου στόχου (μεγιστοποίηση οφέλους ή ελαχιστοποίηση κόστους)

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Μάθηση χωρίς Εκπαιδευτή: Μη Επιβλεπόμενη Μάθηση

Unsupervised Learning

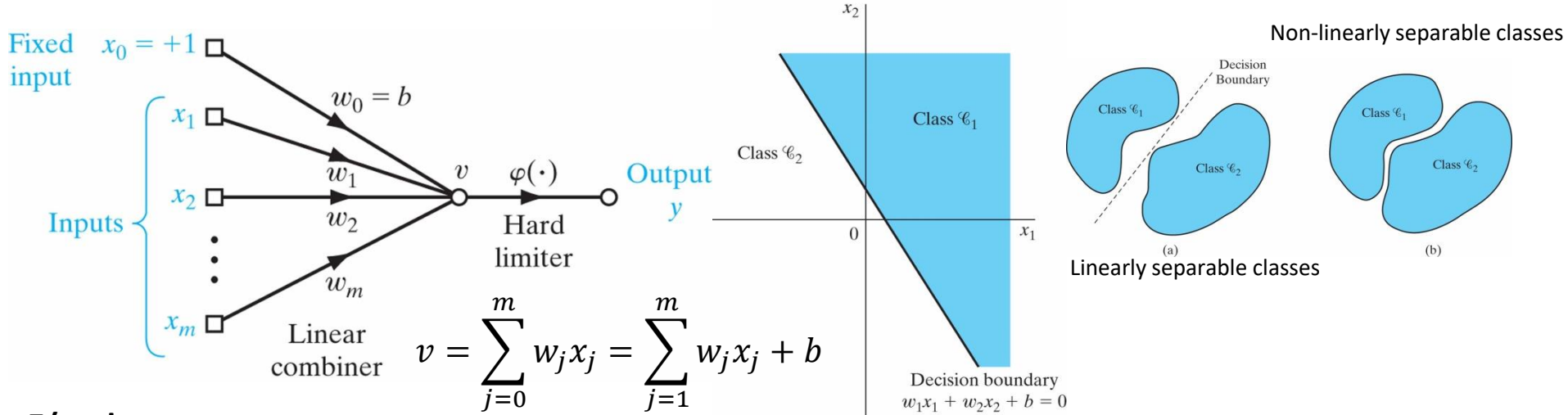

- Το σύστημα αυτορυθμίζεται ανακαλύπτοντας από μόνο του **σημαντικές** στατιστικές διακυμάνσεις του περιβάλλοντος. Υπολογίζει ενδιαφέρουσες στατιστικές δομές (**stochastic features, patterns**) σε μεγάλο όγκο μη χαρακτηρισμένων δεδομένων (**unlabeled datasets**) από τα οποία προκύπτουν μοντέλα, μέθοδοι επεξεργασίας, αποθήκευσης και ταξινόμησης, π.χ. σε ομάδες (**clusters**)
- Με βάση την διαδικασία αυτόνομης μάθησης, το σύστημα μπορεί να **δημιουργήσει** δειγματικά στοιχεία (**generated sample elements**) συμβατά με τις στατιστικές ιδιότητες του περιβάλλοντος. Αποτέλεσμα: Η ταξινόμηση και συμπλήρωση ελλειμματικών περίπλοκων δεδομένων (π.χ. για επεξεργασία εικόνων και αναγνώριση προτύπων)
- Παράδειγμα **unsupervised learning**: Νευρωνικό δίκτυο δυο επιπέδων, επίπεδο εισόδου και κρυφό επίπεδο από νευρώνες που ανταγωνίζονται για την αποθήκευση βασικών χαρακτηριστικών των δειγματικών στοιχείων εισόδου (**Competitive Learning**). Απλή υλοποίηση: Κατά την μάθηση ενεργοποιείται ο νευρώνας με τη μέγιστη τιμή διέγερσης v_k (**winner-takes-all**)

Πρόβλημα overfitting αν το σύστημα προσπαθεί να παρακολουθεί μη σημαντικές διακυμάνσεις

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Rosenblatt's Perceptron

Σύνοψη:

- Ένας νευρώνας με γραμμικό induced local field v και συνάρτηση ενεργοποίησης $\varphi(v)$ πρόσημου (**Hard Limiter**) για ταξινόμηση δειγματικών στοιχείων $\mathbf{x} = [x_0 \ x_1 \ \dots \ x_m]^T$ σε δύο **γραμμικά διαχωριζόμενες** κλάσεις: $\mathcal{C}_1$ αν $y = \varphi(v) = 1$, $\mathcal{C}_2$ αν $y = \varphi(v) = -1$
- Τα βάρη $\mathbf{w} = [w_0 \ w_1 \ \dots \ w_m]^T$ ρυθμίζονται on-line (stochastic iterative method) με την εφαρμογή **Error-correction Algorithm** σε δειγματικά στοιχεία μάθησης $\{\mathbf{x}(n), d(n)\}$, $n = 1, 2, \dots, N$ σε περιβάλλον **supervised learning** προς ελαχιστοποίηση σφαλμάτων $[d(n) - y(n)]$

$$\mathbf{w}(n+1) = \mathbf{w}(n) + \eta[d(n) - y(n)]\mathbf{x}(n)$$

Η παράμετρος η , $0 < \eta \leq 1$ (**learning-rate parameter**) αν είναι **μικρή** οδηγεί την επαναληπτική διαδικασία μάθησης σε σύγκλιση. Αν είναι **μεγάλη** μπορεί να επιταχύνει τη σύγκλιση π.χ. σε περιβάλλοντα με μεγάλες αποκλίσεις των δεδομένων $\mathbf{x}(n)$, αλλά μπορεί να οδηγήσει σε αστάθειες λόγω ταλαντώσεων περί την βέλτιστη τιμή

Σε περιβάλλον δειγματικών στοιχείων $\mathbf{x}$ κατανομής Gauss, η ταξινόμησή τους σε δύο κλάσεις $\mathcal{C}_1$, $\mathcal{C}_2$ μέσω **Bayes Classifier** (ελαχιστοποίηση ρίσκου σφάλματος με βάση a-priori πιθανότητες p_1, p_2) ταυτίζεται με το **Rosenblatt Perceptron**

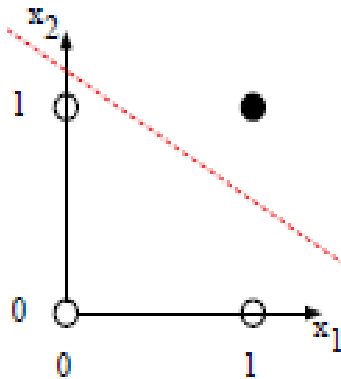
ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Ταξινόμηση με Perceptron Διαδικιών Εισόδων: Έξοδος Συναρτήσεις AND, OR (XOR ?)

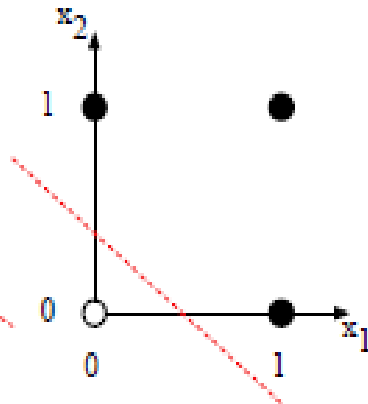
AND			OR			XOR		
x1	x2	y	x1	x2	y	x1	x2	y
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	1	0	0	1	1	0	1	1
1	0	0	1	0	1	1	0	1
1	1	1	1	1	1	1	1	0

Συνάρτηση Διέγερσης: $y = h(v) = \begin{cases} 1, & v > 0 \\ 0, & v \leq 0 \end{cases}$

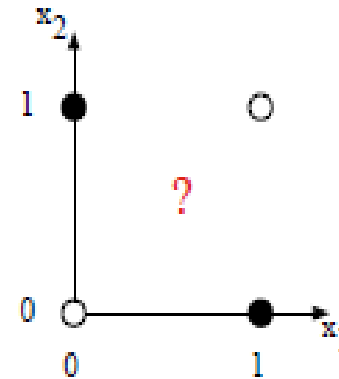
$$y = \begin{cases} 0, & w_1 \cdot x_1 + w_2 \cdot x_2 + b \leq 0 \\ 1, & w_1 \cdot x_1 + w_2 \cdot x_2 + b > 0 \end{cases}$$

a) x_1 AND x_2

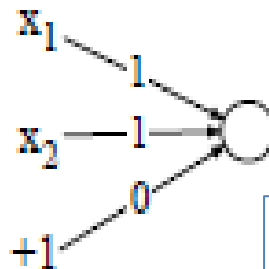
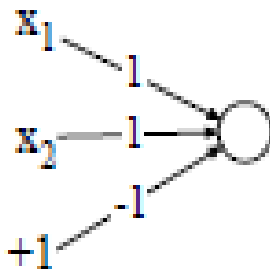
b) x_1 OR x_2

c) x_1 XOR x_2

**Γραμμικές Καμπύλες
Διαχωρισμού**

**Μη Γραμμική Καμπύλη
Διαχωρισμού**

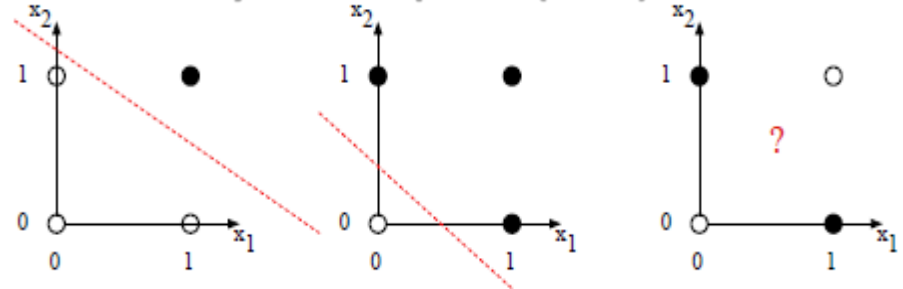
**Αδυναμία υλοποίησης με
Perceptron ενός επιπέδου**

Βασισμένο στο Daniel Jurafsky, James H. Martin, "Speech and Language Processing: An Introduction to Natural Language Processing, Computational Linguistics, and Speech Recognition", Third Edition draft, 2018

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

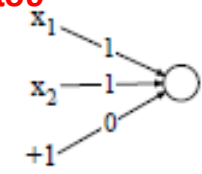
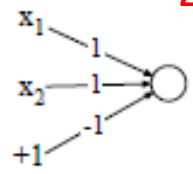
Ταξινόμηση με Perceptron Διαδικιών Εισόδων: Έξοδος Συνάρτηση XOR Υλοποίηση με Feedforward Multi-Layer Perceptron (MLP)

AND			OR			XOR		
x1	x2	y	x1	x2	y	x1	x2	y
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	1	0	0	1	1	0	1	1
1	0	0	1	0	1	1	0	1
1	1	1	1	1	1	1	1	0

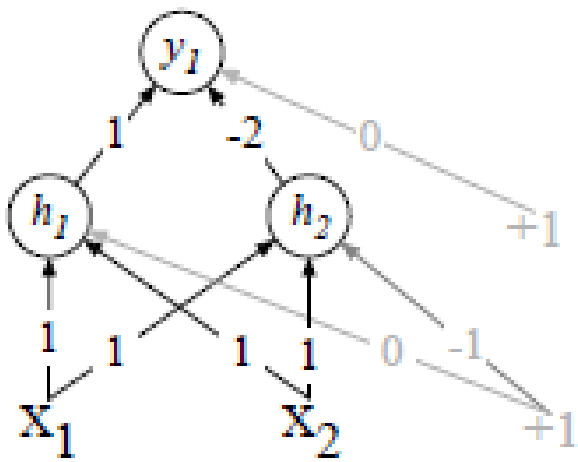
a) x_1 AND x_2 b) x_1 OR x_2 c) x_1 XOR x_2
Γραμμικές Καμπύλες Διαχωρισμού   **Μη Γραμμική Καμπύλη Διαχωρισμού**

Συνάρτηση Διέγερσης: $y = h(v) = \begin{cases} 1, & v > 0 \\ 0, & v \leq 0 \end{cases}$
 $y = \begin{cases} 0, & w_1 \cdot x_1 + w_2 \cdot x_2 + b \leq 0 \\ 1, & w_1 \cdot x_1 + w_2 \cdot x_2 + b > 0 \end{cases}$

Αδυναμία υλοποίησης με Perceptron ενός επιπέδου

Υλοποίηση XOR: Κρυφό Επίπεδο Νευρώνων $h_1, h_2 \rightarrow$ **Multi-Layer Perceptron, MLP**

Έξοδος Νευρώνα h_1 : $a_1 = h(w_{11} \cdot x_1 + w_{21} \cdot x_2 + b_1)$
 Έξοδος Νευρώνα h_2 : $a_2 = h(w_{12} \cdot x_1 + w_{22} \cdot x_2 + b_2)$
 Έξοδος Νευρώνα y_1 : $y = h(w_{13} \cdot a_1 + w_{23} \cdot a_2 + b_3)$
 $w_{11} = w_{12} = w_{21} = w_{22} = 1, b_1 = 0, b_2 = -1$
 $w_{13} = 1, w_{23} = -2, b_3 = 0$

x_1 :	0	0	1	1
x_2 :	0	1	0	1
a_1 :	0	1	1	0
a_2 :	0	0	1	0
y :	0	1	1	0

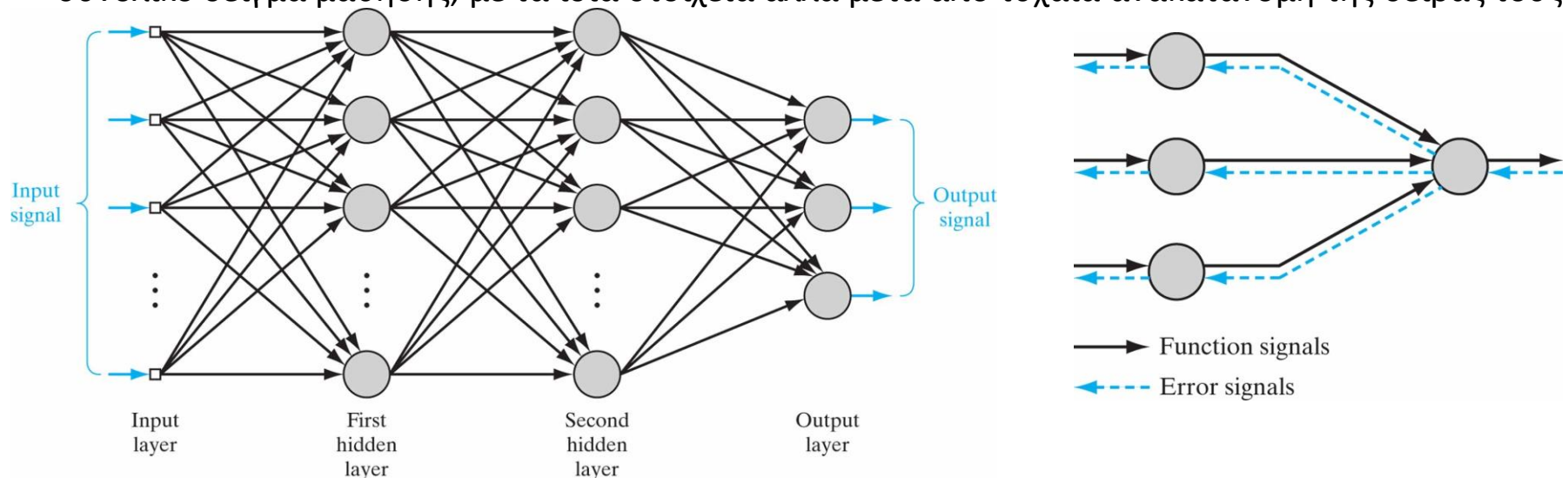
Βασισμένο στο Daniel Jurafsky, James H. Martin, "Speech and Language Processing: An Introduction to Natural Language Processing, Computational Linguistics, and Speech Recognition", Third Edition draft, 2018

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Multilayer Perceptrons , Back-Propagation Algorithm (1/3)

Χαρακτηριστικά:

1. Διαφορίσιμες μη γραμμικές συναρτήσεις ενεργοποίησης $\varphi_j(v_j)$ του νευρώνα j (π.χ. Logistic Function)
2. Το δίκτυο περιλαμβάνει κρυφά επίπεδα (**hidden layers**) νευρώνων με μεγάλη συνδεσιμότητα και συναπτικά βάρη w_{ji} (από $i \rightarrow j$). Οι κρυφοί νευρώνες ενισχύουν ειδοποιά χαρακτηριστικά του δείγματος εισόδου μέσω διαδικασίας επιβλεπόμενης μάθησης
3. Τα βάρη ρυθμίζονται on-line (stochastic iterative method) με την εφαρμογή **Back-Propagation Algorithm** διαδοχικά σε κάθε στοιχείο του **labeled** δείγματος μάθησης (**παράδειγμα μάθησης**) $\{\mathbf{x}(n), d_j(n)\}, n = 1, 2, \dots, N$ σε περιβάλλον **supervised learning** με δύο φάσεις:
  - i. **Forward Phase:** Η είσοδος $\mathbf{x}(n)$ του παραδείγματος μάθησης n διαπερνά το δίκτυο μέσω **Function Signals** με βάρη $w_{ji}(n)$ όπως έχουν προσδιοριστεί μέχρι την εφαρμογή του παρόντος παραδείγματος και προκύπτει η έξοδος $y_j(n)$ του νευρώνα j
  - ii. **Backward Phase:** Οι αποκλίσεις $e_j(n) = d_j(n) - y_j(n)$ διαπερνούν το δίκτυο στην αντίστροφη πορεία σαν **Error Signals** και διορθώνουν τα συναπτικά βάρη
4. Η τελική σύγκλιση ολοκληρώνεται σε πολλαπλές **εποχές** με επαναλήψεις των δύο φάσεων για το συνολικό δείγμα μάθησης, με τα ίδια στοιχεία αλλά μετά από τυχαία ανακατανομή της σειράς τους

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Multilayer Perceptrons , Back-Propagation Algorithm (2/3)

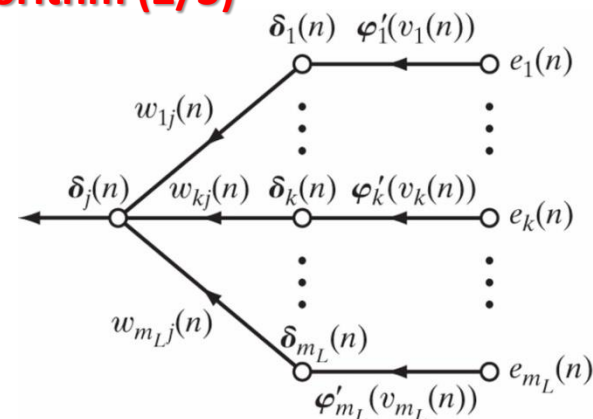
Σύγκληση κατά Least Mean Square – LMS ανά Εποχή:

Άθροισμα των τετραγώνων των αποκλίσεων $e_j(n) = d_j(n) - y_j(n)$ στο σύνολο των νευρώνων j , $\mathcal{E}(n) = \frac{1}{2} \sum_j e_j^2(n)$ όπως ορίζονται από το παράδειγμα μάθησης $\{\mathbf{x}(n), d_j(n)\}$, και από τα οποία προκύπτει η μέση τιμή $\mathcal{E}_{AVG}(N)$ για όλο το δείγμα μάθησης $n = 1, 2, \dots, N$:

$$\mathcal{E}_{AVG}(N) = \frac{1}{N} \sum_{n=1}^N \mathcal{E}(n) = \frac{1}{N} \sum_{n=1}^N \left\{ \frac{1}{2} \sum_j e_j^2(n) \right\}$$

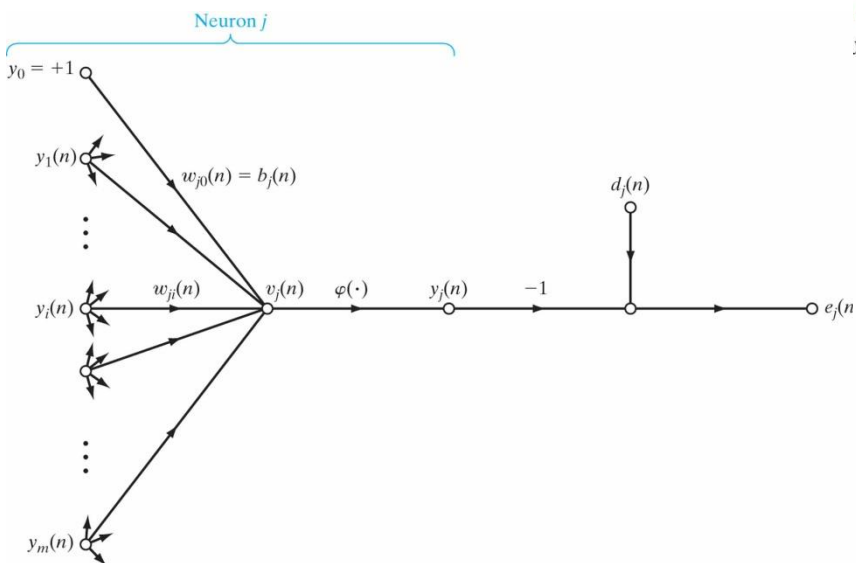
Οι επαναληπτικές διορθώσεις $\Delta w_{ji}(n)$ στα βάρη $w_{ji}(n)$ οδηγούν προς την ελαχιστοποίηση του $\mathcal{E}(n)$ στη κατεύθυνση της **local gradient**

$\delta_j(n) = \frac{\partial \mathcal{E}(n)}{\partial v_j(n)}$ όπου $v_j(n) = \sum_{i=0}^m w_{ji}(n) y_i(n)$ (**Induced Local Field** του νευρώνα j): $\Delta w_{ji}(n) = \eta \delta_j(n) y_i(n)$ με βήμα την **Learning Parameter** η

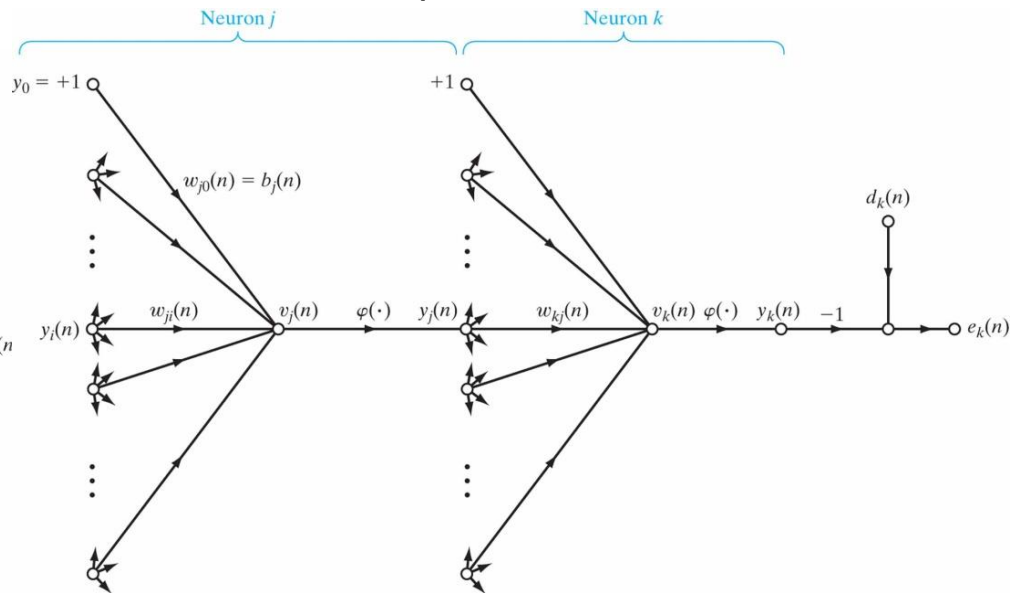

$$\delta_j'(v_j(n)) = \frac{\partial y_j(n)}{\partial v_j(n)}$$

Ροή σήματος για ανάστροφη διάδοση σφαλμάτων

Ροή σήματος σε νευρώνα εξόδου j

Ροή σήματος νευρώνα εξόδου k συνδεδεμένου σε κρυφό νευρώνα j

ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Multilayer Perceptrons , Back-Propagation Algorithm (3/3)

Για το παράδειγμα μάθησης $\{\mathbf{x}(n), d_j(n)\}, n = 1, 2, \dots, N$ με αποκρίσεις $d_j(n)$ του νευρώνα j :

1. Αρχικοποίηση των βαρών
2. Για κάθε παράδειγμα μάθησης n υλοποιούνται οι υπολογισμοί των φάσεων forward & backward
3. Υπολογισμοί φάσης **forward**:

Για κάθε νευρώνα j και κάθε layer $l = 1, 2, \dots, L$ το **induced local field** είναι

$v_j^{(l)}(n) = \sum_i w_{ji}^{(l)}(n) y_i^{(l-1)}(n)$. Για $i = 0$, $y_0^{(l-1)} = +1$, $w_{j0}^{(l)} = b_j^{(l)}(n)$ οι τιμές bias του συγκεκριμένου νευρώνα j

Η **έξοδος** του κάθε νευρώνα είναι $y_j^{(l)}(n) = \varphi_j(v_j^{(l)}(n))$

Για το πρώτο κρυφό επίπεδο $y_j^{(0)}(n) = x_j(n)$

Αν το j ανήκει στο επίπεδο εξόδου $y_j^{(L)}(n) = o_j(n)$ όπου $o_j(n)$ είναι η τελική έξοδος j του Multilayer Perceptron. Το **σήμα σφάλματος** είναι $e_j(n) = d_j(n) - o_j(n)$

4. Υπολογισμοί φάσης **backward**:

Υπολογισμός τοπικών μερικών παραγώγων

$$\delta_j^{(l)}(n) = \begin{cases} e_j^{(L)}(n) \varphi_j' \left(v_j^{(L)}(n) \right) & \text{αν το } j \text{ ανήκει στο επίπεδο εξόδου} \\ \varphi_j' \left(v_j^{(l)}(n) \right) \sum_k \delta_k^{(l+1)}(n) w_{ki}^{(l+1)} & \text{αν το } j \text{ ανήκει σε κρυφό επίπεδο} \end{cases}$$

Τα βάρη ρυθμίζονται με τον επαναληπτικό κανόνα με βήμα την **Learning Parameter** η :

$$w_{ji}^{(l)}(n+1) = w_{ji}^{(l)}(n) + \alpha \times w_{ji}^{(l)}(n-1) + \eta \times \delta_j^{(l)}(n) y_i^{(l-1)}(n)$$

Η σταθερά $\alpha \geq 0$ (**momentum constant**) βοηθά στη σταθεροποίηση της σύγκλισης με συμμετοχή τιμών που προέκυψαν από προηγούμενα παραδείγματα μάθησης

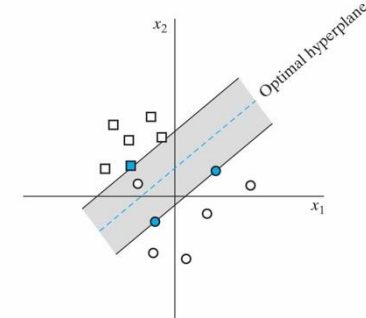
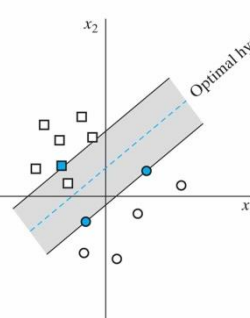
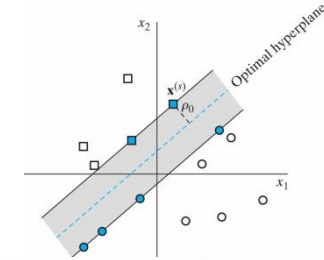
ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ & ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Αναφορά σε Ειδικές Μηχανές Μάθησης - Νευρωνικά Δίκτυα

Convolutional Neural Networks (CNN): Εδική κατηγορία *Multilayer Perceptron* για αποδοτική κατηγοριοποίηση δυσδιάστατων δειγμάτων (π.χ. *pattern recognition* εικόνων) κυρίως με μάθηση μέσω δασκάλου (*supervised learning*). Η απλοποίηση προκύπτει με αποσύνδεση του δικτύου σε χαλαρά συνδεδεμένα επίπεδα (*layers*), κοινά χαρακτηριστικά (*receptive fields*) και συνελκτικά αθροίσματα για συναρτήσεις διέγερσης (*convolutional induced local fields*)

K- Means Clustering: Οργανώνει σε K συστάδες (*clusters*) παρατηρήσεις $\mathbf{x}_i$ με βάση κοινά χαρακτηριστικά χωρίς δάσκαλο (*unsupervised learning*), π.χ. οργάνωση συστάδων με βάση την *Ευκλείδεια απόσταση* $\|\mathbf{x}_i - \mathbf{x}_j\|^2$

Support Vector Machines (SVM): Ταξινόμηση δεδομένων μέσω δύο περιοχών μέγιστης γραμμικής διάκρισης με *supervised learning*. Τα όρια των περιοχών αυτών ορίζονται από σημεία υποστήριξης (*support vectors*) όπως στο δυσδιάστατο σχήμα με τα μπλε τετράγωνα και κύκλους. Αν δεν υπάρχει όριο γραμμικής διάκρισης περιοχών (*non-separable patterns*), ζητείται μηχανή που προκύπτει από τα δείγματα μάθησης με το ελάχιστο σφάλμα

Self-Organizing Maps (SOM): Βασίζεται σε *competitive unsupervised learning* που μειώνει τους ενεργοποιημένους νευρώνες όσο πλησιάζουν στο επίπεδο εξόδου. Οι νευρώνες τοποθετούνται στους κόμβους ενός δυσδιάστατου πλέγματος (*lattice*) και οργανώνονται σε τοπογραφικούς χάρτες μέσω παραδειγμάτων μάθησης που πυροδοτούν διαδρομές θετικής και αρνητικής ανάδρασης ώστε να προκύψει *τελικός νικητής* (*winner takes all*)